

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1964/26

Karar No.:1966/1

Karar günü:13/1/1966

Resmi Gazete tarih/sayı:31.5.1966/12310

İptal dâvasını açan : Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grubu.

İptal dâvasının konusu : 22/4/1964 günlü ve 11689 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun Değiştirilmesine Dair 447 sayılı ve 17/4/1964 günlü kanun) un Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 8., 11., 70., 86. ve geçici 10 uncu maddelerine ve senato seçimlerine ilişkin gerekçeye aykırı olduğu ileri sürülmüş ve Anayasa'nın 149. ve 150 nci maddelerine dayanılarak iptali istenmiştir.

I- İlk inceleme :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi gereğince 3/7/1964 gününde yapılan ilk incelemede iptal dâvasının, Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grubunun 29/4/1964 günlü kararına uyularak grup Başkanvekili Fikret Turhangil tarafından, Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince 16/5/1964 gününde kaleme havale edilmiş olan 12/5/1964 günlü dilekçe ile ve yasada yazılı süre içinde açıldığı görülmüştür. Bundan sonra Partinin Cumhuriyet Senatosu Grubunun tek başına dâva açmağa yetkili olup olmadığı üzerinde durulmuş, o zamanki mahkeme heyetine katılan üyelerden Rifat Göksu, İbrahim Senil ve Lûtfi Ömerbaş böyle bir sorunun esasen incelenmesi sırasında çözümlenmesi gerektiğini ileri sürmüşlerse de çoğunluk bu görüşe katılmamış olduğundan oyçokluğu ile verilen karar sonucunda konunun incelenmesine geçilmiştir.

Anayasa'nın iptal dâvasına hakkı olanları açıklayan 149 uncu maddesinde "..... Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasi partiler veya bunların meclis grupları" ndan söz edilmekte ve böylece bir siyasi partinin iki meclisten herhangi birindeki grubunun tek başına iptal dâvası açmağa hakkı bulunduğu hükme bağlanmış olmaktadır. Buna karşılık 44 sayılı ve 22/4/1962 günlü kanunun iptal dâvası açmaya yetkili olanlara ilişkin 21 inci maddesinin 4 sayılı bendinde "siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi grupları" denilerek Anayasa hükmü bir değişikliğe uğratılmıştır. Ancak Anayasa'nın 149 uncu maddesinin açık ve kesin hükmü karşısında 44 sayılı kanunun 21 inci maddesinin 4 sayılı bendine uyulmasının mümkün olamayacağı meydandadır. Üyelerden Salim Başol çoğunluk görüşüne katılmamış ve sadece bir siyasi partinin T. B. M. M. grubunun dâva açabileceğini ileri sürmüştür. Dâvacının dâva açmağa yetkisi bulunduğu bu nedenle ve oyçokluğu ile karar verildikten sonra işin esasının incelenmesi oybirliği ile kararlaştırılmıştır.

II- Esasın incelenmesi :

Dâva dilekçesi ve ekleri, esasa ilişkin rapor, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kanun, dayanan Anayasa maddeleri, bunların gerekçeleri ve bunlarla ilgili meclis görüşme tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

I- Dâva konusu kanun :

Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun Değiştirilmesine Dair 447 sayılı ve 17/4/1964 günlü kanun şöyledir :

"Madde 1- 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Genel olarak uygulanacak hükümler.

Madde 1- 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 1 ve 2 nci maddeleri, 9 uncu maddesi, 10 uncu maddesinin son fıkrası, 11 ilâ 26 ncı maddeleri, 27 nci maddesinin 1, 2 ve 3 üncü bendleri, 28 ilâ 31 inci maddeleri, 32 nci maddesinin 1, 2 ve 3 üncü fıkraları ve 33 ilâ 41 inci maddeleri hükümleri, Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimlerinde de uygulanır."

"2- 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun 1 inci maddesi, 2 nci maddesi ile bu maddeye ek 1 sayılı liste, aynı kanunun 6 ilâ 10 uncu maddeleri, 12 nci maddesi 13 üncü maddesinin 1, 2 ve 3 üncü fıkraları, 14 ilâ 19 uncu maddeleri hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır."

Kanunun 2 nci maddesi yürürlük tarihine, 3 üncü maddesi yürütme merciine ilişkin bulunduğundan metinlerine burada ayrıca yer verilmemiştir.

2- Dâvacının dayandığı Anayasa hükümleri :

Dâvacının dayanak olarak ileri sürdüğü Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 8., 11., 70., 86. ve geçici 10 uncu maddeleri aşağıdadır,

"Madde 8- Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır."

"Madde 11- Temel hak ve hürriyetler, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz."

"Madde 70- Cumhuriyet Senatosu, genel oyla seçilen yüz elli üye ile Cumhurbaşkanınca seçilen onbeş üyeden kuruludur.

13 Aralık 1960 tarihli ve 157 sayılı kanunun altında adları bulunan Millî Birlik Komitesi Başkanı ve üyeleri ile eski Cumhurbaşkanları, yaş kaydı gözetilmeksizin, Cumhuriyet Senatosunun tabii üyesidirler. Tabii üyeler, Cumhuriyet Senatosunun diğer üyelerinin tabi oldukları hükümlere tabidirler. Ancak, haklarında, bu Anayasa'nın 73 üncü maddesinin 1 inci ve 2 nci fıkraları ve 10 uncu geçici maddesinin 1 inci fıkrası hükümleri uygulanmaz. Tabii üye olarak Cumhuriyet Senatosuna katıldıktan sonra bir siyasi partiye girenlerin tabii üyelik sıfatı, partiye girişlerinden sonraki ilk Cumhuriyet Senatosu üyeliği seçimi tarihinde sona erer."

"Madde 86- Her meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır. Ve Anayasa'da başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karâr verir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde toplantı yeter sayısı her iki meclis üye tamsayısı toplamının salt çoğunluğudur."

"Geçici Madde 10- Cumhuriyet Senatosunun genel oyla ve Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerin yenilenmesi hakkındaki 73 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmünün uygulanmasını sağlamak amacıyla, bunların seçiminden iki yıl sonra yapılacak seçimlerle yenilenecek olanları

tesbit etmek üzere, bu seçimden iki ay önce adçekmeye başvurulur; dört yıl sonra yapılacak seçimle yenilenecek olan üyelerin tesbiti için aynı esasa uyularak adçekilir; ancak ikinci yıl sonunda seçilmiş olan üyeler bu adçekmeye girmez.

Cumhuriyet Senatosu Başkanı hakkında adçekme işlemi uygulanmaz. İlk Cumhuriyet Senatosu seçiminden iki ve dört yıl sonra yapılacak seçimler hakkında da. Cumhuriyet Senatosu seçimleriyle ilgili kanun hükümleri uygulanır."

4- DÂVA KONUSUNUN TARTIŞILMASI :

a) Şekil bakımından Anayasa'ya aykırılık sorunu ;

Dâvacının gerekçesinde en son ileri sürülmekle birlikte 447 sayılı kanunun şekil bakımından Anayasa'ya aykırı bulunduğu yolundaki iddianın, niteliği dolayısıyla, önce incelenmesi gerekir.

Dâvacı, dâva konusu kanunun teklif halinde Cumhuriyet Senatosuna geldiği zaman olağan komisyonlara havale edilmişken sonradan toplantı ve karar nisabı bulunmayan bir oturumda bu iş için geçici komisyon kurulmasına karar verildiğini, aslında fiilî bir topluluktan ibaret olan bu komisyon raporunun senato genel kurulunda görüşme konusu yapıldığını ve böylece kanunun hukuki dayanaktan yoksun kaldığını İleri sürmektedir. Bu iddia kanun teklifinin komisyondan geçmiş sayılamıyacak bir durumda olduğu halde genel kurulda kabul edildiği için Anayasaya aykırı bulunduğu yolunda da özetlenebilir.

İddia bu olunca yasama meclislerindeki komisyonlar ve bunların yasama işlemlerindeki yerleri ve etkileri üzerinde durulmak gerekir. Anayasa'da her kanun tasarısı ve teklifinin mutlaka bir komisyon incelemesinden geçmesi gerektiği yolunda bir kuralı doğrudan doğruya koyan hüküm yoktur. Ancak iki durumda; Millet Meclisinin Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsenmemesi halinde; bir de bütçe tasarılarının incelenmesinde karma komisyon kurulması açıkça emredilmektedir. (Anayasa madde 92 ve 94) Bununla birlikte yasama meclislerinde komisyonlar bulunacağına ve kanun tasarısı ve tekliflerinin bu komisyonlarda görüşüleceğine işaret eden dolaylı hükümler Anayasa'da yer almıştır. Söz gelimi 92 nci maddenin 5 inci fıkrasında (Her iki meclisin ilgili komisyonlarından) ve 10 uncu fıkrasında Cumhuriyet Senatosunun kendisine gönderilen bir metni (Millet meclisi komisyonlarında ve genel kurulundaki görüşme süresini aşmayan bir süre içinde) karara bağlayacağından söz edilmektedir. Bu hükümlerin yasama meclisleri komisyonlarına ve kanun tasarılarının komisyonlarda görüşülmesi usulüne bir Anayasa müessesesi niteliği verdiğiinde şüphe yoktur.

Öte yandan Anayasa, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve meclislerin çalışmalarını kendi yaptıkları İçtüzüklerin hükümlerine göre yürütmeleri kuralını da koymuştur. (Madde 85/1) Yasama meclislerinin İçtüzüklerinde ve bu arada Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünde komisyonlara, komisyon çalışmalarına, kanun tasarısı ve tekliflerin komisyonlara havalesine ve buralarda görüşülmelerine önemli yer verilmektedir. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü ancak tek istisnai durumda, hükümetin veya teklif sahibinin isteği ve genel kurulun kararı üzerine kanun tasarısı veya teklifinin komisyonda görüşülmesi tamamlanmadan doğrudan doğruya gündeme alınmasına imkân tanımıştır. Bu da, tasarısı veya teklifin İçtüzükte yazılı süre içinde komisyonda sonuçlandırılmamış bulunması durumudur. (Madde 36) Ne gibi bir düşünce ile konulduğu belli; olan böyle bir hükmün, ancak kendi kapsamı içinde, ereği ile sınırlı olarak ele alınması gerekir.

Yukarıdan beri kısaca değinilen hususlar gözönünde tutulursa, yetkili komisyondan geçmeksizin veya usulünce kurulmamış bir komisyondan geçerek kabul edilmiş kanun tasarısının, iptal nedeni olacak bir şekil eksikliği ile malûl sayılması gerektiği sonucuna varılır. Bu sonuca ve

Dâvacının iddiasına göre dâva konusu kanunun hazırlık, bir başka deyimle komisyon incelemeleri, safhasının gözden geçirilmesi yerinde olacaktır.

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisinin incelenmesinden anlaşıldığı üzere 57 birleşimde (2/4/1964 günü dâva konusu kanun teklifinin Anayasa ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonundan seçilecek yedişer kişiden kurulu bir geçici komisyonda görüşülmesi yolundaki önerge kabul edilmiştir. Cumhuriyet Senatosu İçdüzüğü (Madde 17) genel kurula, gerekli görürse, karma yahut geçici komisyonlar kurma yetkisi tanımaktadır. Ancak önergenin kabulü (74 kabul, 2 ret 2 çekimser; Tutanak Dergisi-Cilt 19. sayfa 678 ve 684) 78 üyenin açık oylamaya katılması ile olmuştur. Anayasa'nın 86 ncı maddesi uyarınca Cumhuriyet Senatosu enaz üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanabilir. Bu hüküm içtüzüğün 112 nci maddesinde de yer almıştır. Cumhuriyet Senatosunun üye tamsayısı 185 olduğuna göre toplantı yeter sayısı 93 tür. Yeter sayının nasıl hesaplanacağına İçtüzüğün 108 inci maddesinin 6 sayılı bendi ışık tutmaktadır. Burada toplantıda bilfiil bulunanların değil yalnız oy verenlerin yetersayı hesabında nazara alınacaklarına dair açık işaret vardır. Oturuma Başkanlık eden ve oylamaya katılması yasaklanmış bulunduğu için oy vermeyen üyenin, yeter sayının hesabında var sayılması gereklidir. Böyle olunca yukarıda söz konusu edilen önergenin karara bağlanması sırasında toplantıya katılanların sayısı sadece 79 u bulur. Bu toplam Anayasanın ve İçtüzüğün öngördüğü yeter sayının altındadır.

Durum böyle kalsaydı kurulan geçici komisyonun ve çalışmalarının yasa dışı olacağında şüphe yoktu. Ancak 58 inci (7/4/1964 günü) ve 63 üncü (16/4/1964 günü) birleşimlerde Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca alınan kararlar geçici komisiyonun kuruluşuna hukukî nitelik kazandırmış ve o yüzden doğmuş olan şekil eksikliğini tamamlayarak aykırılığı ortadan kaldırmıştır. Şöyle ki;

Kanun teklifinin geçici komisyonda görüşülmesine ilişkin karara bir üyece Başkanlık Divanı katında itiraz edilmesi üzerine; Divan itiraz konusu kararın tam ve muteber olduğuna karar vermiş ve bu karar Divanın sunuşları arasında 58 inci birleşimde görüşülüp tartışılmıştır. Öte yandan yine bu karar dolayısıyla İçtüzüğün uygulanmasında anlaşmazlık doğduğu ileri sürülerek yapılan başvurunun İçtüzüğün 180 inci maddesi gereğince Anayasa ve Adalet komisyonuna havale edildiği aynı birleşimde açıklanmış ve Başkanlık Divanı sunuşunun komisyon raporu geldikten sonra oylanması istenmiştir. Açık oylama sonucunda önergenin reddedildiği Başkanlıkça bildirildikten sonra görüşme konusu Başkanlık Divanı kararının işari oy yoluyla oylanmasına geçildiği ve kararın kabul edildiğinin tesbit olunduğu Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisinin 19 uncu cildinin 707 nci sayfasının incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Anayasa ve Adalet Komisyonu, oylamalarda hataya düşüldüğü ve gerek geçici komisyon kurulması hakkındaki önergenin, gerekse itiraz üzerine Başkanlık Divanınca verilen kararın İçtüzüğünün 112 nci maddesinin son fıkrası gereğince yeniden oylanması gerektiği yolunda mütalâa vermiştir. Onbir kişilik komisyonun beş üyesi komisyonun yetkisizliğini ileri sürerek mütalâaya muhalif kalmışlardır. 63 üncü birleşimde komisyon sözcüsü raporun gündeme alınarak öncelikle ve 1 sıra sayısında görüşülmesini istemiş; buna karşılık Önergedeki ifade ile (hukuki mesnedi ve değeri olmayan komisyon mütalâasının gündeme alınmasını isteyen önergenin reddi) teklif edilmiştir. İkinci teklifin, üyeler ayağa kaldırılarak işari oy yoluyla yapılan oylamada kabul edildiği Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisinin 20 nci cildinin 19 uncu sayfasının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Bundan sonra Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun değiştirilmesine dair kanun teklifinin ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporunun gündeme alınması ve öteki bütün işlerden önce görüşülmesi teklifi açık oylamaya konulmuş Başkan 92 üyenin olmaya katıldığını 85 üyenin kabul, 3 üyenin çekimser ve 4 üyenin red oyu verdiğini açıklamıştır. Sorulan bir soru Üzerine başkan vekili "sayın Başkan burada; 93. Ben buradayım oy kullanmıyorum 94." cevabını vermiştir. (Aynı dergi cilt 20 sayfa 22)

Görülüyor ki Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun yukarıda açıkladığımız kararlarla beliren iradesi, evvelce toplanma yeter sayısı gözetilmeksizin kurulmasına karar verilmiş Geçici Komisyonu ve bu Komisyon çalışmalarını benimseyerek şekil eksikliğini ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Şu duruma göre dâvanın şekil bakımından Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla yönelen bölümünün reddi gerekir Üyelerden Şemsettin Akçoğlu ve Muhittin Gürün bu gerekçeye katılmamışlar; Asım Erkan, İhsan Keçecioğlu, Şeref Hocaoglu, Salim Başol ve Muhittin Taylan ise gerekçede tek nedene dayanılmasının doğru olmadığını ileri sürerek muhalif kalmışlardır.

b) ESAS BAKIMINDAN ANAYASA'YA AYKIRILIK SORUNU :

Bu sorunun incelenmesine başlandığı sırada dâva konusu kanunun 1 inci maddesinin atıfta bulunduğu 25/5/1961 günlü ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 1, 2., 9., 10./Son; 11-26, 27/1., 2., 3., 28-31.; 32/1., 2., 3.; ve 33-41 inci maddeleri hükümlerinin Anayasa'ya aykırılık bakımından ayrı ayrı incelenmeleri gerekir gerekmediği görüşme konusu olmuştur.

Dâva dilekçesinde, dâvanın konusu ve kapsamı kesin ve keskin sınırlarla belirmektedir. 11 sayfa tutan gerekçe bu hususta şüpheyi ve tereddüde yer bırakmıyacak şekilde durumu aydınlatmıştır. Dâvacı 306 sayılı Kanun hükümlerinde ifadesini bulan nispî temsil sisteminin Cumhuriyet Senatosu Üyeleri seçimine de uygulanmasını öngördüğü için 447 sayılı Kanunun Anayasa'ya aykırı bulunduğu iddiasındadır. Eğer 306 sayılı Kanunun 447 sayılı Kanunla atıf yapılan hükümlerinden bazılarının bizatihi Anayasa'ya aykırı olduğu görüşünde bulunsaydı bu ciheti gerekçesi ile bildireceğinde ve o hükümlerin ayrı ayrı iptallerini isteyeceğinde şüphe yoktur. Dâvacının 306 sayılı Kanunun hükümlerine karşı hiçbir itirazı olmamış; bunlara ne yakından ne uzaktan, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak değinmemiştir. Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen, 306 sayılı Kanunun hükümleri değil, nispî temsil sisteminin Cumhuriyet Senatosu Üyeleri seçiminde de uygulanmasının öngörülüşüdür. Öte yandan 306 sayılı Kanun hükümlerine yönelen bir iptal dâvasının böyle dolaylı bir yoldan değil doğrudan doğruya o kanun aleyhine açılmasının en olumlu tutum olacağı da meydandadır.

Şu duruma göre 306 sayılı Kanunun 447 sayılı Kanunla atıf yapılan hükümlerinin Anayasa'ya aykırılık bakımından ayrı ayrı incelenmelerine yer olmamak gerekir. Üyelerden Şemsettin Akçoğlu, Hakkı Ketenoğlu ve Muhittin Gürün bu görüşe katılmamışlardır.

Dâvacının, nispî temsil sisteminin Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde de uygulanmasına yol açan kanunun, Anayasa'ya esastan aykırı bulunduğunu savunmak için ileri sürdüğü gerekçenin ki uzun bur Özeti bu kararın başında verilmiştir temel dayanağını bir yasa gerekçesinin ve yasa üzerindeki Meclis görüşmelerinin o yasa hükümlerine ışık tutacağı ve Anayasa gerekçesinin Cumhuriyet Senatosunun bünyesine ilişkin bölümünün bu Meclisin çoğunluk sistemine göre seçilmesini buyurur anlamda olduğu iddiası teşkil etmektedir.

Yasaların ancak açıklıktan yoksun hükümleri, uygulamalar sırasında bir ışık tutulmasını gerektirir ve böyle bir durumda o ışık yasanın gerekçesinde ve Meclis görüşme tutanaklarında aranır. Açık ve kesin metinler için aydınlatma ve yorumlama söz konusu olamayacağı gibi gerekçelere ve Meclis görüşme tutanaklarına başvurulması da düşünülemez. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının seçme ve seçilme hakkını ve seçimlerde uyulması gerekli temel kuralları belirten 55 inci maddesi, en küçük bir tereddüde ve yanlış anlaşılmaya yer bırakmayan bir açıklık ve kesinliktedir. Bu madde seçimlerin "serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm" esaslarına göre yapılmasını hükme bağlamakta, bu esasların dışında kalan bütün şartları ve nitelikleri kanun koyucunun takdirine bırakmaktadır. O halde serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarından ayrılmamak şartıyla kanun koyucunun meclislerden herhangi biri için uygun gördüğü seçim sistemi Anayasa'nın da makbülüdür. Eğer Anayasa koyucusu,

Cumhuriyet Senatosu seçimleri için belirli ve değişmez bir sistemi öngörmüş olsaydı, böylesine önemli bir görüşü Dâvacının iddia ettiği gibi gerekçedeki yorumlanmaya hatta zorlanmaya muhtaç bir takım beyanlarla değil yasanın metni içinde yer alacak buyurucu ve bağlayıcı bir hükümle açıklayacağında şüphe yoktur. Anayasa'nın Cumhuriyet Senatosunun kuruluşuna ilişkin 70 inci maddesine ve ondan sonra gelen hükümlere bir göz atılması yasa yapıcının böyle bir görüşü ve niyeti olmadığını görmeğe yeter.

Bu nedenlerdir ki Dâvacının Anayasa gerekçesinden, 304 sayılı Kanunun gerekçesini, meclis görüşmeleri sırasında söylenen bazı sözleri ve bir kaç Anayasa maddesinin T. B. M. M. nce manalandırılması tarzını da kendine destek sayıp dâvasına uygun olarak çıkarmak istediği anlamların niteliğini ve değerini ayrıca tartışmaya yer görülmemiştir.

Anayasa'nın geçici 10 uncu maddesinin son fıkrasının, Cumhuriyet Senatosu seçimleri için ilk altı yıl içinde 304 sayılı Kanuna, yani çoğunluk sistemine uyulmasını zorunlu kıldığı yolundaki iddiaya gelince; bu hükmün niteliği ve konulması nedeni üzerinde mahkememizin 14/3/1964 günlü ve 11656 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1963/300-280 sayılı ve 25/11/1963 günlü kararında etraflı tartışma ve açıklama vardır. Bilindiği üzere Anayasa'nın 73 üncü maddesindeki üçte bir üyenin her iki yılda bir yenilenmesi hükmünün ilk Cumhuriyet Senatosunun 2 nci ve 4 üncü yıllarında nasıl uygulanacağını belirten geçici 10 uncu madde Temsilciler Meclisinde görüşülürken bugünkü son (yani üçüncü) fıkra yoktu. Birinci görüşmede söz alan olmamış; ikinci görüşme sırasında bir temsilci bu maddenin değiştirilmesini istemiştir. (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi-cilt 4 sayfa 657-4/5/1961 günlü 60 ıncı birleşim). Değiştirme önergesi şöyledir : "Milletvekilleri ve Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimleri kanunlarında seçim başlangıcı 18 Mart, oy verme günü de 19 Mayıstan evvel gelen Pazar günü olarak tesbit edilmiş olduğuna göre bu maddenin komisyonca geri alınarak tenazur ve ahengin tesis ettirilmesini arz ve teklif ederim" Bunun üzerine Komisyon maddeyi geri istemiş ve bugünkü son fıkrayı eklemiş; yine aynı 60 ıncı birleşimin 3 üncü oturumunda bu fıkra okunmuş, söz alan olmamış, madde şimdiki şekli ile çıkmıştır. (Aynı tutanak dergisi sayfa 665) Şu durum, geçici 10 uncu maddenin son fıkrasının sadece ilk Cumhuriyet Senatosu seçiminden 2 ve 4 yıl sonra yapılacak seçimlerin Cumhuriyet Senatosu seçimlerini düzenleyecek yasada o tarihte 304 sayılı ve 24/5/1961 günlü yasa henüz kanunlaşmış bile değildi "açıklanan günlerde yapılmasını sağlamak ereğiyle konulmuş olduğunu göstermektedir. Kaldı ki, yukarıda da denildiği üzere, Anayasa koyucusu, seçim sistemi gibi çok önemli bir konuda bir kural getirmeyi öngörmüş olsaydı, bunu hiçbir zaman dolaylı bir yoldan ve herhangi bir yasaya atıf suretiyle yapmaz; o kurala doğrudan doğruya kendi metnî içinde yer verildi. Öte yandan Anayasa koyucusunun çoğunluk sistemini Cumhuriyet Senatosunun sadece ilk iki yenileme seçimi için öngördüğü ve koruduğu; ondan sonrası için ise dilediği sistemi kabulde yasa yapıcıyı serbest bıraktığı düşünülmesi, savunulması mümkün hususlardan değildir.

Özetlenirse; dâva konusu 447 sayılı kanunun 306 sayılı kanunda ifadesini bulan nispi temsil sisteminin, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de uygulanmasını öngören hükmünde Anayasa'nın ne 8, 11, 70. ve geçici 10 uncu maddelerine, ne de başka herhangi bir maddesine aykırılık yoktur. Dâvanın esas bakımından aykırılık iddiasıyla yönelen bölümünün de reddi gerekir.

III. SONUÇ :

1- Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanunun değiştirilmesine dair 447 sayılı ve 17/4/1964 günlü kanunda şekil eksikliği bulunmadığından dâvanın bu iddia ile yönelen bölümünün reddine Üyelerden Şemsettin Akçoğlu ve Muhittin Gürün'ün gerekçeye, Asım Erkan, İhsan Keçecioğlu, Şeref Hocaoğlu, Salim Başol ve Muhittin Taylan'ın da gerekçe de tek nedene dayanılmasına muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile;

2- 306 sayılı kanunun 447 sayılı kanunla atfı yapılan hükümlerinin Anayasa'ya aykırılık bakımından ayrı ayrı incelenmelerine yer olmadığı Üyelerden Şemsettin Akçoğlu, Hakkı Ketenöğlü ve Muhittin Gürün'ün muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile kararlaştırıldıktan sonra 447 sayılı kanunun, 306 sayılı kanunda ifadesini bulan nispi temsil sisteminin Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin seçiminde de uygulanmasını öngören hükmünde Anayasa'ya aykırılık bulunmadığına ve dâvanın esas bakımından aykırılık iddiasıyla yönelen bölümünün de reddine oybirliğiyle;

13/1/1966 gününde Anayasa'nın 149, 150 ve 152 nci maddeleri gereğince karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
Mütfi Akadlı	Cemalettin Köseoğlu	Asım Erkan	Şemsettin Akçoğlu

Üye	Üye	Üye	Üye
İbrahim Senil	İhsan Keçecioğlu	A. Şeref Hocaoglu	Salim Başol

Üye	Üye	Üye	Üye
Hakkı Ketenöğlü	Fazıl Uluocak	Sait Koçak	Avni Givda

Üye	Üye	Üye
Muhittin Taylan	Muhittin Gürün	Lütfi Ömerbaş

MUHALEFET ŞERHİ

Konumuz olan kararın, çoğunluk tarafından kabul edilen gerekçesine katılmakla beraber aşağıda yazılı hususların da gözönünde tutulması icabeder.

Bir tasarının kanun oluşu için gereken esaslı formaliteler, Anayasa'nın 91, 92, 93 ve 94 üncü maddelerinde belirtilmiştir.

Bu maddeler hükümleri, daha açık ve seçik bir şekilde içtüzükte yer aldığı gibi İç Tüzükte bu maddeler hükümleri dışında tali derecede önemi olan diğer bir çok formalitelerde bulunmaktadır.

Bir Kanun Tasarısının Meclislerde görüşülmesinde Anayasa hükümlerine dayanan içtüzükteki formalitelere riayetsizlik, Anayasa'ya aykırılık teşkil eder. Ve o tasarı kanunlaşmaz.

Anayasa'ya dayanmayan, tâli derecedeki formalitelere riayetsizlik ise Anayasa'ya aykırılık teşkil etmez. Ve tasarı yine kanunlaşır.

Bir tasarı metninin kabulünde Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu arasında uyuşmazlık tahaddüs ettiği takdirde Anayasa'nın 92 nci maddesi uyarınca karma komisyon kurulması, genel ve katma bütçe tasarılarının incelenmesi için Anayasa'nın 14 üncü maddesi gereğince karma komisyon kurulması hususları Anayasa meselesidir. Bu komisyonların kurulmasından ve konularını inceleyip rapor düzenlemelerinden vazgeçilemez.

Bu hallerin dışında kalan kanun tasarılarının ve bu meyanda konumuz olan Cumhuriyet Senatosu Kanununun Değiştirilmesine dair 447 sayılı kanun tasarısının Senato Başkanlığınca herhangi bir komisyona havale edilmesi, havale edilen komisyonda incelenip bir rapor düzenlenmesi veya geçici bir komisyon kurularak o komisyonda incelenmesi gibi formaliteler. Anayasa hükümlerine dayanmayan tâli derecede önemi haiz formaliteler olup bu formalitelere riayetsizlik Anayasa'ya aykırılık teşkil etmeyeceği gibi Cumhuriyet Senatosunun 2/4/1964 günlü oturumunda sözü geçen 447 sayılı kanun tasarısının incelenmesi için geçici komisyonun açık oylama ile kurulmasında 73 üyenin oyunu kullanmış olması da Anayasa'ya aykırılık teşkil etmez. Ve kanunun iptaline sebep ve dayanak olamaz.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 36 ncı maddesi aynen şöyledir :

"Komisyonlar kendilerine havale edilen tasarı ve teklifleri Millet Meclisi komisyonlarında o tasarı ve tekliflerin görüşülmesi için geçen zamana eşit bir süre içinde sonuçlandırıp Genel Kurula göndermekle yükümlüdürler. Şu kadarki bu süre bir buçuk ayı geçemez. Bu tasarı veya teklif yukarıdaki fıkrada yazılı süre içinde sonuçlandırılmadığı takdirde Hükümet veya teklif sahibi bunların doğrudan doğruya gündeme alınmasını Genel Kuruldan isteyebilir."

Bu maddenin son fıkrası hükmüne göre icabında bir kanun tasarısı, herhangi bir komisyonda incelenmeksizin Genel Kurulda görüşülebilecektir. Bu meyanda 447 sayılı kanun tasarısının, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşülmeden Önce herhangi bir komisyonda incelenmesinin önemi olmadığı sözü geçen 36 ncı maddenin son fıkrası hükmünden açıkça anlaşılmaktadır.

Bu kanun tasarısının bir komisyonda incelenmesinin önemi olmadığına göre de o komisyonun kuruluş formalitesine riayetsizlik Anayasaya aykırılık teşkil etmez. Nitekim bu geçici komisyonun kuruluşuna karşı vaki itirazın yerinde olmadığı yolundaki Başkanlık Divanı kararı Genel Kurulca tasvip edilmiştir.

Bu hususlarında karar gerekçesinde yer alması lüzumuna kani bulunuyorum.

Üye

Asım Erkan

MUHALEFET ŞERHİ

1- Oylama yeter sayısı 93 olan Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun, 78 Üyesinin iştirak ettiği oylama sonunda kurulan Geçici Komisyonun kanuni bir teşekkül olmadığı noktasında fikir ayrılığı yoktur.

Ancak çoğunluk, 58 ve 63 üncü birleşimlerde alınan kararların şekil eksikliğini ortadan kaldırdığı görüşündedir.

Kanaatimce, Geçici Komisyonun kuruluşundaki şekil eksikliği, sonra dan alınan kararlara rağmen ortadan kalkmamış ve Genel Kurulda, kuruluşu muallel bir komisyonun hazırladığı rapor müzakere konusu olmuştur.

Şekil eksikliğini bertaraf edici bir karar mevcut olmamakla beraber rapor Genel Kurulda yeter sayının, bulunduğu birleşimde müzakere ve kabul edilmiş bulunduğu göre Geçici Komisyonun faaliyetlerine ait şekil noksanlığına dayanılarak Genel Kurulun tecelli eden iradesinin tahlili mümkün değildir.

Karara bu gerekçeyle katılıyorum.

2- Üye Muhittin Gürün'ün muhalefet şerhinin 2 numaralı bendine de aynen iştirak ediyorum.

Üye

Şemsettin
Akçoğlu

MUHALEFET ŞERHİ

Geçici Komisyon kurulmasına dair olan Genel Kurul kararında, toplanma yeter sayısı bulunmaması sebebiyle meydana gelen şekil eksikliğinin, sonradan bu komisyon tarafından hazırlanan raporun Genel Kurulca benimsenerek görüşmeğe esas tutulmuş olmasıyla şekil eksikliğinin giderilmiş bulunduğu yolundaki gerekçeye katılıyoruz. Ancak;

Anayasa'da (92, 94 üncü maddelerde yer alan karma komisyonlar dışında) yasama meclisleri komisyonlarının kurulması ve faaliyetleri hakkında açık bir hüküm yoktur. Yalnız Anayasa'nın 85 inci maddesi, meclislerin çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklere göre yürütecekleri kuralını koymuş olduğundan Meclis çalışmalarının bir kısmını teşkil eden komisyonların kurulması ve çalışma usullerinin belli edilmesi her Meclisin içtüzüğünde yer almıştır.

Yasama meclisleri çalışmalarının verimli ve düzenli olabilmesi için kanun tasarı ve tekliflerinin önceden ihtisas alanlarına göre kurulmuş olan komisyonlarda etraflı bir şekilde incelenmesinin yararlı olacağı bir gerçek olmakla beraber bu çalışmanın genel kurula ışık tutacak bir hazırlık çalışması niteliğinde olduğu ve Genel Kurul iradesinin üstünlüğü gözönünde tutulduğu takdirde, geçici komisyon kurulmasını öngören Genel Kurul kararındaki toplanma yeter sayısı bulunmaması yüzünden ileri gelen eksikliğin, sonradan toplanma yeter sayısı bulunan bir birleşimde usulünce kabul edilmiş olan bir kanunun bu nedenlerle iptalini gerektirmeyeceği sonucu çıkmaktadır. Bu bakımdan karar gerekçesinde yer alan (Yetkili komisyondan geçmeksizin veya

usulünce kurulmamış bir komisyondan geçerek kabul edilmiş olan bir kanunun iptal nedeni olacak bir şekil eksikliği ile malul sayılması gerektiği sonucuna varılacağı) yolundaki görüşe katılmıyoruz.

Üye
A. Şeref Hocaoglu

Üye
İhsan Keçecioğlu

Üye
Muhittin Taylan

KARŞI DÜŞÜNCE AÇIKLAMASI

Anayasa açık ve kesin olarak 92 ve 94 üncü maddelerinde karma komisyon kurulmasını emretmiş, kuruluşlarını da düzenlemiştir. Bu iki halin dışında komisyonlar kurulması, kanun tasarılarının komisyondan geçirilmesi hususu Meclis Çalışmalarını kolaylaştıran hazırlık niteliğindedir.

92 ve 94 üncü maddelerdeki karma komisyonlar dışındaki komisyonların kuruluşuna ve kanun tasarılarının komisyondan geçiş tarzına ait şekle riayetsizlik Genel Kurulun tasvip ve kabulü halinde iptal nedeni olmamak gerekir. Çünkü Genel Kurulun irade ve tasarrufu hâkimdir. Genel Kurulun kabulü eksiklikler ve şekle riayetsizlikleri giderir.

Ama, Anayasa'nın açık olarak emrettiği yukarıda geçen komisyonların kuruluşuna ait şekle riayetsizlikler Genel Kurulun kabulüne rağmen iptal sebebi teşkil eder.

Bu sebeple böyle bir ayırım yapılmaksızın alelittak (... yetkili komisyondan geçmeksizin veya usulünce kurulmamış bir komisyondan geçerek kabul edilmiş kanun tasarısının iptal nedeni olacak bir şekil eksikliği ile malul sayılması gerektiği sonucuna varılır.) yolundaki görüşe katılmıyorum.

Üye
Salim Başol

MUHALEFET ŞERHİ

1- Kararda belirtildiği üzere, 447 sayılı Kanuna ait tasarımı inceleyen geçici Komisyon, 78 Cumhuriyet Senatosu üyesinin oylaması ile kurulmuştur. Cumhuriyet Senatosunda toplantı ve karar yeter sayısı 93 olduğuna göre söz konusu Komisyonun yeter sayı olmadan kurulduğu meydandadır. Şu hale göre bu Komisyon, kanuni olarak kurulmuş bir teşekkül olmayıp fiili bir topluluktan ibarettir. Bu duruma göre Dâvacının böyle bir topluluğun kararlarının hukuki değer taşımayacağı yolundaki iddiası doğru ve yerindedir.

Kararın çoğunluk kısmında : Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 58 inci birleşiminde yapılan işari oylamada, Komisyonun kuruluşundaki söz konusu kanunsuzluğa matuf bir itirazın

Senato Genel Kurulunca reddedilmiş olması ve keza 63 üncü birleşimde de sözü edilen geçici Komisyonunun kuruluşunun kanuni olmadığına dair olan Anayasa ve Adalet Komisyonu raporunun incelenmesi teklifinin reddolunarak Komisyonca hazırlanan Seçim Kanunu Tasarısının müzakeresinin kabul edilmiş bulunması olayları üzerinde durulmakta ve bu oylamalara dayanarak :

(Görülüyor ki Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun yukarıda açıkladığımız kararlarla beliren iradesi, evvelce toplanma yeter sayısı gözetilmeksizin kurulmasına karar verilmiş geçici Komisyonu ve bu komisyon çalışmalarını benimseyerek şekil eksikliğini ortadan kaldırmış bulunmaktadır.)

neticesine varılmaktadır.

Halbuki Seçim Kanunu Tasarısını incelemek üzere bir geçici komisyon kurulmasına dair olan Senato Genel Kurul kararının, Anayasa ve içtüzük hükümlerine göre muteber olmadığı ve bunun sonucu olarak muteber olmayan bir kararla kurulan geçici komisyonun da, hukuki ve kanuni alanda varlığı bulunmayan fiili bir topluluktan ibaret bulunduğu kesin olduğuna göre, sonradan, böyle bir heyetin bu malûl durumunu belirten bir önerenin Senato Genel Kurulunda reddedilmiş bulunması veya bu topluluğun çalışmaları sonunda düzenlediği raporun Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca müzakereye esas tutulmasının kabul edilmiş olması olayları, Komisyonun doğusundaki sakatlığı giderecek hukukî etkiyi haiz değildir. Zira Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu, Kanuni yeter sayı ile Komisyonu yeniden kurmadıkça bu hususta başlangıçta düşülmüş olan hatanın tashihi mümkün olmaz. Aksi düşünce, Senatoda yapılan ve Anayasa'ya kanunlara veya içtüzük hükümlerine uygun olmayan usuli işlemlerin, sonradan alınacak kararlarla onaylanması halinde muteber bir hale geleceğinin kabul edilmesine yol açar. Nitekim dâvaya konu olan olayda Anayasa ve İçtüzüğe uygun olarak kurulmamış bulunan bir topluluk, Senato Genel Kurulunca sonradan alınan bir kararla muteber bir komisyon sayılmıştır ki bu netice kanunların ve içtüzüklerin usule ait hükümlerini tesirsiz bir hale düşürmeğe varmaktadır.

Bu hadisede Cumhuriyet Senatosu, hukuki varlığı olmayan bir topluluğun raporunu, muteber bir Komisyon raporu imiş gibi incelemeyi kabul etmiş ve incelemiştir. Bu halin; bir kanun tasarısının herhangi bir komisyona uğratılmadan doğrudan doğruya, Genel Kurulca Müzakere edilmiş olmasından başka şekilde yorumlanması mümkün değildir.

Kanaatimizce meseleyi bu cephesiyle ele alarak incelemek doğru olur :

Kanunların Meclislerde ne yolda müzakere edileceği ve hangi merhalelerden geçeceği Anayasa'nın 92 nci maddesinde bahis konusu edilmektedir.

Bu maddenin incelenmesi sonucunda görülecektir ki Anayasa koyucusu, sadece Meclislerin Genel Kurullarındaki müzakereler üzerinde durmuş ve bu müzakerelerin neticesinde bir metnin ne suretle kanun olacağını belirtmiştir. Bazı hallerde kurulacağı gösterilen karma komisyonlar hariç olmak üzere bu maddede veya Anayasa'nın diğer herhangi bir maddesinde bir Anayasa kuralı olarak; kanun tasarılarının evvelâ komisyonlarda, sonra Meclislerin Genel kurullarında inceleneceği hakkında bir sıra ve kaide mevcut bulunmamaktadır.

Her ne kadar, kararın çoğunluk kısmında da üzerinde durulduğu gibi, (Meclislerin ilgili komisyonlarından). 92 nci maddenin iki yerinde söz edilmekte ise de bu hükümler; kanun tasarı ve tekliflerinin mutlak surette komisyonlardan geçirilmesi zorunluluğunu koyan birer Anayasa kuralı niteliğinde olmayıp söz konusu maddede kurulması bir Anayasa kuralı olarak ön görülmüş bulunan (Karma komisyonların) teşkilinde, genel olarak parlamentolarda mevcudiyeti bilinen komisyonlardan ne surette faydalanılacağını ve bunların hangilerinden ne sayıda üye alınacağını belirtmekten öteye bir mânaya sahip değildir.

Bu itibarla kararın çoğunluk kısmında ileri sürüldüğü gibi bu iki işarete dayanarak bir kanun tasarısının Meclislerde Genel Kurula gelmeden önce komisyonlarda müzakere edilmesinin zorunlu olduğu yolunda bir Anayasa kuralı bulunduğundan bahsetmeğe imkân yoktur.

Şu duruma göre, Anayasa'nın 92 nci maddesinde kurulacağı belirtilenler dışındaki komisyonlar birer içtüzük müesseseleridir. Her ne kadar içtüzük hükümlerinin de Meclislerin çalışmalarına hâkim olacakları ve bunlara aykırılığın, dolaylı olarak Anayasa'nın 85 inci maddesine aykırılık teşkil edeceği şüphesizdir. Ancak bu konuda içtüzük hükümlerinin tümünü aynı etkide görmek de yanlış olur. Meselâ İchtüzüğün 75 inci maddesine göre bir kanun tasarısının ikinci görüşmesinin, birinci görüşmeden itibaren 5 gün geçmeden yapılabilmesini, ancak hükümetle ilgili komisyon, gerekçe beyaniyle yazılı olarak isteyebilmektedir. Bu hükme aykırı olarak; gerekçe beyan edilmeyen veya yazılı değilde sözlü olarak yapılmış olan bu yoldaki bir teklifin Meclisin oyuna sunulması kabul edilmesi sonucunda birinci müzakeresinden itibaren 5 gün geçmeden ikinci müzakeresi yapılmış olan bir kanunun Anayasa'ya aykırı olarak kabul edilmiş bulunduğu düşünülemez. Keza aynı maddeye göre bu yolda bir teklif yapmağa sadece hükümet veya ilgili Komisyon yetkili olduğu halde meclis üyelerinden birisi tarafından veya parti gruplarından gelen böyle bir teklifin Başkanlıkça oya sunulması kabul edilmesi üzerine yapılan müzakereler sonucunda kabul olunan bir kanunun sıhhati de zedelenmiş sayılamaz. Bunlar gibi Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünün 56 ncı maddesindeki söz sırasının değiştirilmesi, yapılan bir yazılı konuşma, 61 inci maddeye rağmen yirmi dakikadan fazla sürdüğü halde oturumu idare eden Başkan tarafından ses çıkarılmaması gibi Tüzüğe aykırı hareketler, bu olayların geçtiği müzakereler sonunda kabul edilen kanunların Anayasa bakımından sıhhatini zedeleyecek nitelikte ve etkide değildirler. Bu gibi misalleri daha hafif veya biraz daha ağır nitelikte olmak üzere İchtüzük içerisinde çokça bulmak mümkündür.

Buna mukabil İchtüzüğün bir kısım hükümlerine riayetsizliğin de kanunların sıhhati üzerinde etki yapması gerekeceği düşünülebilir. Nitekim Meclisin iradesinin tam, kesin ve serbest şekilde tecelli etmesini sağlama maksadıyla konulmuş olan İchtüzük hükümlerine riayetsizliğin, bu hareketler neticesinde kabul edilmiş bulunan kanunların sağlığını zedeleyeceği kabul edilmelidir.

Yukarıdaki açıklamaların ışığı altında, Komisyon müzakerelerinin niteliğinin ve kanunların sıhhatine olan etkisinin incelenmesi aşağıdaki sonucu vermektedir :

Komisyonlar; kendilerine havale olunan kanun tasarı ve tekliflerin içinde bulunduğu meclis adına inceleyerek düşüncelerini bir raporla bildiren kuruluşlardır. Meclislerin Genel Kurulları bu raporlarda ileri sürülen düşüncelerle bağlı değildirler. Bunu tamamen kabul veya tamamen red edebilecekleri gibi büsbütün farklı bir şekle de sokabilirler. Şu halde Komisyonların mesaisinin; meclise gelen meselelerin gereği gibi açılarak Meclis Genel Kurulunun çalışmalarını kolaylaştırıcı ve daha süratli ve verimli hale getirici bir amacı vardır. Fakat bir tasarının ilgili Komisyonda incelenmemiş olmasının Meclis iradesinin gereği gibi belirmesine engel teşkil ettiğinin düşünülmesi mümkün değildir. Zira Meclis kendi iradesinin tam sahibidir.

Esasen Cumhuriyet Senatosu İchtüzüğünün 36 ncı maddesinin son fıkrası da, komisyonlarda belli süreler içinde neticelendirilmeyen kanun tasarısı ve tekliflerinin Hükümet veya teklif sahiplerinin istemleri üzerine doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınarak müzakere edilebilmesini öngörmüş bulunmaktadır.

Bunun iki noktadan değerlendirilmesi lâzımdır :

1- Demekki, bazı hal ve zaruretlerde Komisyon çalışmasından vazgeçilebileceği kabul edilmektedir. Bu hükmün uygulanması sonucu çıkarılan bir kanunun sıhhatinin tam olduğu ve

Anayasa'ya aykırı bulunmadığı şüphesizdir. -Şu halde Komisyon çalışması, -Meclis iradesinin gereği gibi tecellisi ve kanunun sıhhati için vazgeçilemez bir unsur değildir.

2- Esasen kararın çoğunluk kısmında da, içtüzüğün bu hükmünden faydalanılarak kabul edilmiş olan bir kanunun sıhhati üzerin de söz edilmemiş, ancak bu hükmün kendi kapsamı içinde, ereği ile sınırlı olarak ele alınması gerektiği ileri sürülmüştür.

Bu mütalâadan, Komisyon çalışmasının bir Anayasa kuralı olmadığı sonucunun çıkartılması zaruridir. Aksi takdirde yani bir kanun tasarısı veya teklifinin behemahal ilgili komisyonlardan geçirilmiş olması, bir Anayasa kuralı icabı bulunmuş olsa idi şu veya bu zaruretten bu kuralın ihmal edilmesinin kabulü de mümkün olamazdı. Şu halde kararın çoğunluk kısmında ilk Önce, bu düşüncenin aksi savunulmuş olmakla beraber sonradan, Tüzüğün 36 ncı maddesinde sayılan hallerde Komisyon mesaisinin vazgeçilebilir bir unsur olduğu kabul edilmekle, bunun bir Anayasa kuralı olmadığı da kabul edilmiş bulunmaktadır.

Bu açıklamalara göre; Cumhuriyet Senatosunun Komisyonlarındaki çalışmalar bir Anayasa kuralının sonucu olmayıp birer İçtüzük düzenlemesidir ve niteliği itibariyle de Senato iradesinin gereği gibi tecellisine yardımcı olmakla beraber sıhhatinin şartı değildir. Bu itibarla bir kanun tasarısı veya teklifinin ilgili komisyonda incelenmeden doğrudan Genel Kurulda müzakere edilerek kabul edilmiş olması onun sıhhatini zedelemeyiz ve Anayasaya bir aykırılık teşkil etmez.

Dâva konusu olan kanuna ait tasarısı da, hukukî manada komisyon sayılamıyacak bir topluluk tarafından incelenerek Senato Genel Kuruluna sevk edilmiş olduğundan, Komisyonda hiç müzakeresi yapılmamış bir kanun tasarısı olmak niteliğinden kurtulamamış bulunmakla beraber yukarıda açıklandığı üzere bu durumda Anayasa'ya aykırı bir cihet yoktur.

Bu sebeplerle, çoğunluk gerekçesiyle değil, yukarıda açıkladığım gerekçe ile kararın bu kısmına katılmaktayım.

2- Dâva dilekçesinde aynen :

(22 Nisan 1964 tarihinde 11689 sayılı Resmi Gazete ile neşir ve ilân edilen ve yürürlüğe giren 447 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçim Kanununun değiştirilmesine dair Kanunun, Anayasa'nın 8, 11, 70, 86 ve muvakkat 10 uncu madde ile Anayasa'nın ve Seçim Kanununun gerekçelerine aykırı olması hasebiyle mezkûr kanunun iptali talebinden ibarettir.)

Denilmek suretiyle 447 sayılı kanunun tüm olarak Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek iptali istenmiş ve dilekçenin sonunda da :

(Yukarıda mâruz sebeplerle her bakımdan Anayasa'ya aykırılığı sabit olan son Seçim Kanununun iptaline karar ittihaz buyrulmasını dileriz).

Denilerek dilekçenin başında 447 sayılı kanunun tümünü hedef tutan dâva, tekrar ve teyit olunmuştur.

Bu dâva ile gözetilen asıl hedefin, nispi temsil sisteminin Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimlerinde uygulanmasını mümkün kılan hüküm veya hükümler olduğu aşikâr olmakla ve dâva dilekçesinde iptal isteminin gerekçesi olmak üzere de bu hedef etrafında açıklamalarda bulunulmakta ise de Anayasa Mahkemesi, 44 sayılı Kanunun 28 inci maddesine göre istem ile bağlı olup, Dâvacılar tarafından ileri sürülen gerekçeye dayanmaya mecbur olmadığından kararın çoğunluk kısmında ileri sürülen sebeplerle incelenmenin, sadece nispi temsil esasının Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde uygulaması prensibine değil, iptali istenilen 447 sayılı Kanunun tümüne ve 306 sayılı Kanunun, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde uygulanacağı bu

Esas No.:1964/26

Karar No.:1966/1

kanunda yazılı olan maddelerinin tairamına yönetilmesi gerekirdi. Esasen bu inceleme sonucunda verilecek kararın, doğrudan doğruya 306 sayılı Kanuna veya onun maddelerine herhangi bir etki yapması bahis konusu olmayıp o hükümlerin, sadece Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimlerindeki uygulamalarında, tesirli olacağı şüpesizdir.

Bu sebeple kararın incelemede uygulanan usule ait kısmına muhalifim.

Üye

Muhittin Gürün